

Osaamista ja oivallusta

tulevaisuuden tekemiseen

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Uudistuva kuntoutusosaaminen
- työ ja koulutus yhdessä

Sisällys

Kuntoutuksen koulutus menee töihin	1
MIKSI?– Lisäarvoa työyhteisössä	1
Hyvinvoinnin kehittämiseksi	1
Kuntoutus kehittyy kuntoutujan, työyhteisön ja koulutuksen yhteistyönä	1
Tuotetaan synergiaetua yhdessä.....	2
Vastataan yhteisökohtaisesti tarpeisiin	2
Tulokset välittömästi käytäntöön	2
MITÄ? –Yhteiskehittelyllä tulevaisuuteen	2
Tuotetaan uutta osaamista.....	2
Hyödynnetään monitoimijuutta.....	2
Toiminta rakentuu verkostoissa	2
Digitalisaatio tuo uusia mahdollisuuksia	2
MITEN? – Vastavuoroisesti yhteiskehittellen	2
Opiskelijat fasilitaattoreina auttavat yhteisöissä.....	2
Arjessa, etänä ja esteettömästi	3
Ketterästi kokeillen	3
Kaikki toimijoiksi mukaan	3
Arviointi – Kuntoutuksen uudistaminen yhteiskehittelyn avulla	3
Yhteiskehittelyn arvioinnin kohteet.....	3
Viisi esimerkkiä yhteiskehittelystä.....	4
1. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen uudistuvat kuntoutusverkot.....	4
2. Kuntoutusverkoston tulevaisuuden näkymiä	5
3. Minkälainen verkosto auttaa työikäistä? – Työikäisten uudistuvat kuntoutusverkosto	6
4. Lastenpsykiatrian uudistuvat verkostot	8
5. Tulevaisuusmuistelu terveysasemalla omaa jaksamista tukevasta asiakaskohtaamisesta kotihoidossa.....	9
Kirjallisuutta	11

Julkaisija Metropolia Ammattikorkeakoulu 5.10.2016

Kirjoittajat Salla Sipari
Elisa Mäkinen
Kaija Kekäläinen
Pekka Paalasmaa
Toini Harra

Ulkoasu Janne Nurmi, Valovirta, Metropolia Ammattikorkeakoulu

ISBN 978-952-328-006-9

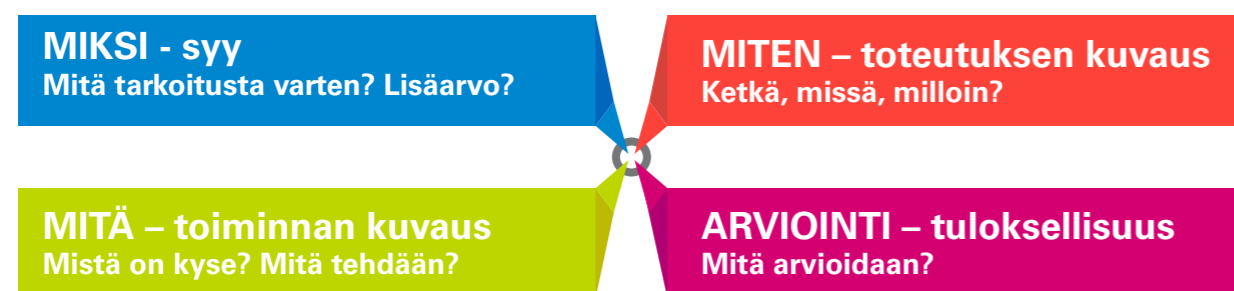
Kuntoutuksen koulutus menee töihin

Kuntoutuksessa on pitkään puhuttu siitä, että kuntoutuksen olisi hyvä toteutua ihmisen luonnollisissa toimintaympäristöissä ja arkiaskareissa. Kuntoutuminen ymmärretään tällöin yksilön ja ympäristön väliseksi vuorovaikutteiseksi muutosprosessiksi. Olisiko mahdollista, että kuntoutuksen koulutus perustuisi vastaavasti ajatukseen vastavuoroisesta kehittämistoiminnasta työelämässä?

Kuntoutuksen koulutuksen jalkautuminen aitoihin työelämäkonteksteihin ohittaisi sekä kuntoutuksessa että koulutuksessa ja kehittämisessä vaikeaksi todettujen siirtovaikutusten ja tulosten implementoinnin aikaansaannin. Metropolia Ammattikorkeakoulun kuntoutuksen ylempi AMK tutkinto-ohjelman työelämässä toimivat opiskelijat vuonna 2015 aloittaneesta ryhmästä ja opettajatiimi kehittivät *uudistuvan kuntoutusosaamisen konseptin*, jossa kuntoutuksen koulutus ja kehittämisosaamisen vahvistaminen toteutetaan opiskelijoiden työyhteisöissä.

Tässä julkaisussa kuvataan uudistuvan kuntoutusosaamisen konsepti eli toimintamalli kuntoutuksen kehittämisosaamisesta työkäytännössä. Julkaisun lopussa on esimerkkejä työyhteisöissä toteutuneista yhteiskehittelyistä.

Julkaisu on rakennettu siten, että se vastaa konseptoinnista muotoiltuihin kysymyksiin ja tuloksellisuuden arviointiin seuraavasti:

MIKSI? - Lisäarvoa työyhteisössä

Hyvinvoinnin kehittämiseksi

Yhteiskehittelyllä haetaan inspiraatiota, piristystä, nostetta arjen yläpuolelle – lupaa tehdä toisin. Yhteiskehittelyssä rakennetaan yhteiset arvot uudistuvalla kuntoutusosaamiselle. Yhteiskehittelyn tuloksena on kansalaisille hyvinvointia tuottavaa uudistuvaa kuntoutusosaamista. Merkityksellinen kehittämistoiminta itsessään tuottaa toimijoille myös työhyvinvointia. Kehittämiskohteiden tunnistamisessa ja tulevaisuuden visioinnissa voidaan hyödyntää skenaarioiden työstämistä ja heikkojen signaalien tunnistamista.

Kuntoutus kehittyy kuntoutujan, työyhteisön ja koulutuksen yhteistyönä

Kuntoutuksen kehittäminen edellyttää kuntoutujan sekä työyhteisön ja koulutuksen ammattilaisten kohtaamista ja eri näkökulmien hyödyntämistä. Teoreettinen ja käytännön tieto sekä hiljainen tieto yhdistyvät yhteiskehittelyssä kuntoutumisen edistämiseksi. Kuntoutujan asemaa vahvistetaan kehittäjäkumppanina.

Tuotetaan synergiaetua yhdessä

Koulutus ei voi enää kehittää työelämää ylhäältä tai ulkoapäin menetelmälähtöisesti. Koulutuksen tulee vastata työelämän tulevaisuuden osaamistarpeisiin, jotka määritellään yhdessä kehittämiskumppaneiden kanssa. Koulutuksen ja työelämän yhteiskehittelyssä haetaan uusia raja-aitoja ylittäviä näkemyksiä, ammattisiiloista poistumista.

Vastataan yhteisökohtaisesti tarpeisiin

Työelämälähtöinen koulutus räätälöidään työyhteisökohtaisesti vastaamaan yhteisön omiin kehittämistarpeisiin ja -kohteisiin. Yhteiskehittely perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen.

Tulokset välittömästi käytäntöön

Työelämän ja koulutuksen toimijoiden yhteiskehittämisen tulokset tehdään toimintaympäristössä. Tällöin ei tarvita erillistä juurruttamista.

MITÄ? - Yhteiskehittelyllä tulevaisuuteen

Tuotetaan uutta osaamista

Yhteiskehittelyssä muutos, tulevaisuuden tarpeet, heikot signaalit ja merkitykselliset ilmiöt sekä uusi ymmärrys ja hyöty tunnustetaan ja tehdään näkyviksi. Ihmiset tuottavat yhdessä uutta tietoa ja toimintaa ja siten sitoutuvat vahvasti yhteiskehittelyyn. Yhteiskehittelyssä annetaan mahdollisuus jalostaa yksilön ja yhteisön omia toimintatapoja.

Hyödynnetään monitoimijuutta

Yhteiskehittelyssä tutustutaan toisten toimijoiden kuntoutustoimintanaan ja – verkostoihin. Yhteiskehittely voi olla monialaista ja monitahoista.

Toiminta rakentuu verkostoissa

Kuntoutujaa ja kuntoutumista tukevat verkostot perustuvat tuntemisen, luottamuksen ja sitoutumisen kehään ja rakentuvat toista arvostavassa vuorovaikutuksessa. Yhteiskehittely vahvistaa verkostoissa toimivia määrittämään toiminnan päämäärää ja rakentamaan uudistuvia verkostoja ja uusia toimintatapoja.

Digitalisaatio tuo uusia mahdollisuuksia

Digitalisaatio tukee kuntoutusta arjessa ja edistää kuntoutujan ja ammattilaisten välistä sekä ammattilaisten kesken tapahtuvaa yhteistyötä. Digitalisaation tuomat työkalut mahdollistavat yhteiskehittelyn paikasta riippumatta.

MITEN? - Vastavuoroisesti yhteiskehittellen

Opiskelijat fasilitaattoreina auttavat yhteisöissä

Kuntoutuksen ammattilaiset, jotka opiskelevat kuntoutuksen kehittämistä ja johtamista (kuntoutus ylempi amk-tutkinto) Metropolia Ammattikorkeakoulussa, järjestävät ja fasilitoivat

kuntoutusosaamista uudistavaa yhteiskehittelyä työyhteisöissä. Yhteiskehittelyssä huomioidaan erilaiset yhteisöt, heidän omat toimintatavat ja tarpeet. Yhteiskehittelyn joustava ja yksilöllisesti rakentuva toteutus suunnitellaan yhdessä työyhteisön kanssa.

Arjessa, etänä ja esteettömästi

Yhteiskehittely voidaan toteuttaa työpaikoilla tai tilaajan toivomassa ympäristössä, kuten kuntoutujien arkisissa toimintaympäristöissä. Yhteiskehittelyssä on mahdollisuus etäosallistumiseen ja siinä kiinnitetään huomiota esteettömyyteen.

Ketterästi kokeillen

Yhteiskehittely voidaan järjestää tilaajan toivomana ajankohtana ja työyhteisöjen kehittämispäivät ovat tähän oivallinen paikka. Yhteiskehittely suosii ketterää kokeilukulttuuria.

Kaikki toimijoiksi mukaan

Yhteiskehittelyyn voi osallistua kaikki halukkaat työyhteisöistä. Erityisen merkityksellistä on palvelun käyttäjien, asiakkaiden, kuntoutujien osallistuminen ja yhteistoimijuus, jotta heidän tarpeisiinsa kyetään vastaamaan uudistuvalla kuntoutumisaamisella.

Arviointi – Kuntoutuksen uudistaminen yhteiskehittelyn avulla

Arviointi kuuluu oleellisesti yhteiskehittelytilaisuuteen. Yhteiskehittelyn arvioinnin keinot voivat olla moninaiset. Arvioinnissa voidaan käyttää muun muassa kyselyjä, haastattelua ja keskustelua. Arviointi on luonteeltaan yhdessä tehtävää reflektiota, itsearviointia ja kehittävän palautteen antamista.

Yhteiskehittelyä arvioidaan yhteistoimijuuden, yhteiskehittelyn oppimisen ja tuloksellisuuden näkökulmista. Yhteiskehittelyn reflektiossa opitaan tunnistamaan toteutuksen onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä sen tuloksellisuutta.

Yhteiskehittelyn arvioinnin kohteet

Yleiset yhteiskehittelyä koskevat arvioinnin kohteet

Kumppanuus ilmapiiri

Luottamuksellisuus, avoimuus
Kunnioitus toisia kohtaan
Hyvän tahtominen toiselle
Oikeudenmukainen suhtautuminen
Joustavuus, sallivuus ja erilaiset näkökulmat

Yhdenvertainen kumppanuus

Osallistuminen yhteiseen kehittämiseen
Osaamisen huomioiminen
Ideoiden huomioiminen
Tarpeiden huomioiminen
Sitoutuminen

Yhteiskehittelyn vaiheiden mukaiset arvioinnin kohteet

I Suunnitelma

Tarvittavat tilat ja välineet
Osallistumismahdollisuuksien varmistaminen
Kehittämisen kohteen, tarkoituksen ja tavoitteen määrittely
Tarkoituksenmukaiset menetelmävalinnat
Ohjelma

II Toteutus

Ajankäytöstä huolehtiminen
Suunnitelman mukainen eteneminen
Kehittämisen kohteen tarkastelu laajasti ja perusteellisesti
Ketterät muutokset
Tarpeisiin reagoiminen

III Kehittämisehdotus ja tuloksellisuus

Yhdessä tuotetut paremmat ratkaisut
Kuvaus tai suunnitelma uudesta toimintatavasta / käytännöstä / välineestä / ajattelutavasta
Uusi käyttöön otettu toimintatapa / käytäntö / väline / ajattelutapa
Uusi yhteinen päämäärä
Kehittämisen prosessin jatkuvuus

Pohditaan yhdessä

Mitkä asiat onnistuivat erityisen hyvin?
Yllättäviä asioita tai tuloksia?
Miten jatkossa kannattaa toimia?

Viisi esimerkkiä yhteiskehittelystä

1. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen uudistuvat kuntoutusverkostot

Metropolia Ammattikorkeakoulun kuntoutuksen ylempi amk neljä opiskelijaa suunnitteli yhteiskehittelyn yhdessä Jaatinen ry, vammaisperheiden monitoimikeskuksen kanssa. Jaatinen ry on vammaisten lasten vanhempien perustama yhdistys. Sen tavoitteena on auttaa löytämään luovia ratkaisuja vammaisen lapsen asioiden edistämiseksi mm. tiedon välityksen, ideoiden ja ilon jakamisen sekä avoimen keskustelun avulla.

Yhteiskehittelyn tavoitteena oli rakentaa yhteistä ymmärrystä ja kuvata, mitä on tulevaisuudessa hyvä toimintatapa tukea verkostomaisesti erityistä tukea tarvitsevan lapsen hyvää elämää. Yhteiskehittelyyn oli kutsuttu mukaan vammaisten lasten perheitä sekä monipuolisesti kuntoutuksen ammattilaisia lapsen elämänkaaren eri vaiheista ja lapsen toimintaympäristöistä kuten päiväkotia, koulu ja harrastustoiminta sekä erityisen tuen palvelut.

Yhteiskehittely toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun tiloissa ja se eteni seuraavan ohjelman mukaan:

- 09.00–09.30** Opiskelijat esittelivät kaksi heidän tekemää posteria, jotka kuvasivat erityistä tukea tarvitsevan lapsen uudistuvia kuntoutusverkostoja
- 09.30–10.30** Asiantuntijakeskustelu postereiden pohjalta ja yleisön osallistuminen kommenteilla toimalla Flinga-sovelluksella
- 10.40–11.00** Avoin yhteiskeskustelu aiheesta
- 11.00–11.15** Opiskelijoiden tekemä yhteenveto uudistuvista kuntoutusverkostoista

Asiantuntijakeskustelu toteutettiin sisäpiiri-ulkopiiri-menetelmällä. Sisäpiiri keskusteli kysymyksestä: "Mitkä ovat ne asiat lapsen ja nuoren arjessa, joita voidaan kuntoutuksella verkostomaisesti tukea?". Ulkopiiri jatkoi keskustelua aiheenaan kysymys. "Miten kuntoutusverkostoja tulevaisuudessa muodostetaan, jotta edellisiä asioita voidaan saavuttaa?". Asiantuntijat, jotka olivat keskustelemassa:

Asiantuntijakeskusteluun osallistui 11 henkilöä ja yleisönä, kuulijoina oli 11 Jaatinen ry:n jäsentä, jotka olivat vammaisten lasten vanhempia. Yhteiskehittely toteutui asiantuntijoiden ja yleisön vuorovaikutuksessa flinga-sovelluksen ja yhteiskeskustelun avulla. Yhteenveto uudistuvista kuntoutusverkostoista heränneestä keskustelusta on luettavissa Jaatinen sivuilta www.jaatinen.info/9-ajankohtaista/167-erityista-tukea-tarvitsevan-lapsen-uudistuvat-kuntoutus-verkostot-2. Yhteiskehittelytilaisuudessa oli paikalla myös Kuntoutusportin toimittaja ja hänen laatima kirjoitus löytyy 2/2016 Kuntoutus-lehdestä lyhyet palstalta.

Reflektio toteutuksesta

Yhteiskehittelystä saadun osallistujapalautteen perusteella toteutus koettiin melko paljon hyötyä tuottavana (arvosana 4.1 asteikolla: 0=ei ollenkaan hyöty- 5=erittäin hyödyllinen). Yhteiskehittelyn tulokset kuvaavat kehittämistarpeita lasten kuntoutuksessa, arjen haasteita ja niiden kohtaamista sekä nostivat esiin keskeisiä kysymyksiä ratkottavaksi. Yhtäältä tuloksissa on olemassa olevia hyviä käytäntöjä jaettavaksi. Kukin asiantuntija kuvasi yhteiskeskustelun lopuksi konkreettisen asian ja teon, jonka he yhteiskehittelyn perusteella vievät tai vahvistavat omassa työyhteisössään.

"Erityislapsen äiti sai hyvää älyllistä adrenaliinia, kiitos!" – ote palautteesta.

Yhteiskehittelyn toteutuksen jälkeen osallistujat verkostoituvat itseohjautuvasti ja syntyi konkreettisia yhteistyökontakteja ja suunnitelmia. Yhteiskehittelyssä toteutui win-win – tilanne eli kaikki osallistujat oppivat toisiltaan ja saivat lisäarvoa tilaisuudesta.

2. Kuntoutusverkoston tulevaisuuden näkymiä

Neljä kuntoutuksen ylempi amk opiskelijaa toteutti Espoon sairaalassa teemallisen tulevaisuussuuntautuneen työpajan. Aiemmin sairaalan kuntoutuksen ammattilaiset olivat työstäneet uudistuvat kuntoutusverkostot aiheesta mm. hahmottamalla ammattilaisten rooliksi tulevaisuuden verkostoissa entistä enemmän koordinaattoriksi tai ohjaajaksi suunnitelmallisen kuntoutumisen ja sujuvan kotiutumisen mahdollistamiseksi.

Teemallisen työpajan tavoitteena oli luoda yhdessä tulevaisuuden skenaarioita kuntoutuksen verkostoista seuraavien teemojen kautta: **1)** vertaistuen ja vapaaehtoisuuden mahdollisuudet verkostossa, **2)** mitä mahdollisuuksia etäteknologia tuo asiakkaille ja verkostoille? ja **3)** miten asiakkaan verkostot määrittyvät tulevaisuudessa? Työpaja toteutettiin yhteiskehittelyllä käyttämällä ns. Learning Cafe menetelmää ja siihen osallistui 12 sairaalan kuntoutuksen ammattilaista.

- 08.30–09.00** Opiskelijat esittivät uudistuvat kuntoutusverkostot posterinsa jotka virittivät työpajan teemoihin
- 09.00 – 09.55** Learning Cafe työskentely jossa kukin osallistuja työsti ryhmänä kaikkia teemoja
- 09.55–10.25** Keskustelu tuotoksista seuraavista näkökulmista: miten tästä eteenpäin, mikä on tuotoksen hyöty ja mitä kukin aikoo tehdä tämän jälkeen
- 10.25–10.30** Työskentelyn annin omakohtainen kiteytys kirjaamalla yksi merkityksellinen tai uusi asia ja antamalla arvosana työpajalle

Reflektio toteutuksesta

Learning Cafe työskentely laajensi käsityksiä kunkin pöydän teeman suunnassa verkostoista ja niiden merkityksestä sekä jäseniä miten verkostoilla saadaan lisäarvoa kuntoutuksen eri vaiheisiin. Kukin osallistuja vie työpajasta mukanaan idean Espoon sairaalan kuntoutusverkoston uudistamiseksi. Yhteisessä keskustelussa korostui miten Espoon sairaala voisi eri muodoin käyttää Seniorineuvonnan kuntoutusverkostoja tulevassa toiminnassaan.

Learning Cafe työskentely koettiin yleisesti aktivoivana ja uusia ideoita synnyttävänä. Osallistujapalautteen perusteella toteutus koettiin hyötyä tuottavana (arvosana 4.2 asteikolla 1-5).

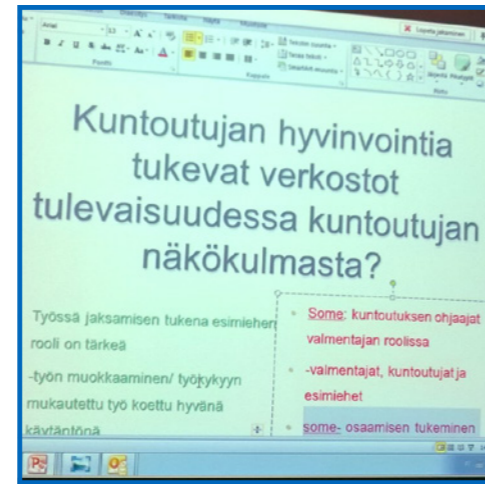

3. Minkälainen verkosto auttaa työikäistä? – Työikäisten uudistuvat kuntoutusverkosto

Valio-konsernissa toteutui aamupäivän mittainen yhteiskehittelytilaisuus, jonka tarkoituksena oli pohtia ja jäsentää kuntoutusverkostoja ja luoda siten yhteistä näkemystä työhyvinvoinnin vahvistamisesta. Yhteiskehittämisen tulostavoitteeksi asetettiin tuottaa yksi konkreettinen teko, joka voidaan viedä käytäntöön.

Yhteiskehittäminen toteutui valtakunnallisesti siten, että Helsingissä "live-ryhmän" muodosti neljä työterveyden ja työhyvinvoinnin ammattilaista ja "etä-ryhmän" lyncin välityksellä työterveyden ammattilaiset Joensuussa, Seinäjoella ja Lapinlahdella sekä yksi henkilö autossaan matkalla Äänekoskelle. Kehittämistä fasilitoivat neljä kuntoutuksen ylempi amk opiskelijaa.

Työskentely eteni taitavan ja aikataulussa pysyvän fasilitoinnin avulla niin, että aluksi kaikki osallistujat esittäytyivät ja samalla kertoivat, mitä kuntoutusverkostosta tulee mieleen. Esille tuotiin mm. seuraavia näkökulmia: ”toimintaympäristö, monimutkaisuus, jatkuvaa, tuen saanti, ketteryys, työelämälähtöisyys, monen tahon yhteistyötä, myös kuntoutujan vastuulla”

Seuraavaksi työskenneltiin porinaryhmissä, jossa aiheena oli: Minkälainen verkosto auttaa pärjäämään arjessa? Live-ryhmä työskenteli omassa ryhmässään viereisessä tilassa ja etä-ryhmä keskusteli asiasta lyncin välityksellä. Porinoiden jälkeen käytiin kokoava yhteiskeskustelu, joka tuotti mm. uutena käsitteenä vertaisverkosto-käsitteen.

Käydyn työskentelyn pohjalta live-ryhmä ja etä-ryhmä saivat tehtäväkseen kiteyttää keskeiset asiat uudistuvasta kuntoutusverkostosta posteriksi. Posterit esiteltiin kaikille niin, että opiskelijat esittelivät omat, etukäteen tehdyt posterinsa ja live- ja etä-ryhmäläiset omansa. Yhteiskeskustelu toi esiin sen, että vaikka kontekstit muuttuvat, niin toiminnoissa on paljon yhteisiä asioita ja samoja painotuksia. Kuntoutusverkosto on yksilöllinen, mutta myös yleinen.

Posterit olivat lähtökohtana seuraavalle työskentelylle, joka toteutui sisärinki- ulkorinki-työskentelynä siten, että sisäringin muodosti live-ryhmä ja ulkoringin etä-ryhmä. Tehtävänä oli keskustella tulevaisuuden kuntoutusverkostojen mahdollisuuksista ja haasteista. Sisäringin keskustelu nosti esiin sosiaalisen verkoston ja kysymyksen, miten se saadaan tueksi. Ulkorinki reflektoi kuulemaansa ja rikasti omalla keskustelullaan sisältöä.

Yhteiskeskustelussa kiteytyi konkreettinen, välittömästi käytäntöön vietävä asia, joka oli sosiaalisen verkoston kuvaaminen kuntoutujan ja ammattilaisen yhteistoimintana osana Valion uutta voimakuntoutusta. Myös jo olemassa oleva some-tilan (voimakanava) aktivointi päätettiin toteuttaa.

Keskustelussa todettiin, että kuntoutusverkostolta odotetaan ketteryyttä, ja tämä tuli konkreettisesti näkyviin, että Valiolla se on mahdollista. Tilaisuuden lisäarvona oli samaan hiilen puhaltamisen ilmapiiriin rakentuminen, konkreettiset teot heti käytäntöön sekä todellinen panostaminen keskusteluun ja kehittämiseen. Oivallus oli, että yhteiskehittelyä voi tehdä myös lyncin kautta ja siten osallistaa toimijoita yhteiseen kehittämiseen paikasta riippumatta.

Aamupäivään osallistujat kiittivät opiskelijoita taitavasta ja napakasta tilaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta, josta on välitöntä hyötyä organisaatiolle työntekijöiden työhyvinvoinnin tukemisessa.

4. Lastenpsykiatrian uudistuvat verkostot

HUS lastenpsykiatrian poliklinikalla Porvoossa toteutettiin yhteiskehittelytilaisuus normaalin tiimikokouksen mittaisena. Yhteiskehittelyyn osallistui monialaisen tiimin jäseniä kukin oman aikataulunsa sallimalla tavalla, yhteensä 5 tiimin jäsentä.

Metropolia Ammattikorkeakoulun kuntoutuksen ylemmän amk tutkinnon neljä opiskelijaa mahdollistivat yhteiskehittelyn tiimin tarpeita vastaavasti. Tavoitteena oli pohtia nykyverkoston toimivia elementtejä ja hyviä käytäntöjä sekä tekijöitä, jotka mahdollistavat verkoston toiminnan. Tavoitteena oli myös saavuttaa uutta ymmärrystä tulevaisuuden verkostoista. Tarkoituksena oli siis päästä keskustelemaan kuntoutusverkostoista nyt ja tulevaisuudessa.

Yhteiskehittelyyn käytettiin 1,5 tuntia ja se toteutui seuraavien vaiheiden kautta:

1. Lähtökohtaisesti osallistujat ohjattiin virittytymään tilaisuuden verkostoteemoihin jo kutsussa: pohdi millaiseen verkostotyöskentelyyn osallistut työssäsi; keitä verkostoon kuuluu, miksi juuri heidät on valittu, mikä on verkoston toiminnan tavoite?
2. Tilaisuus aloitettiin kahvitarjoilulla, jonka lomassa osallistujat ja tilaisuudesta vastaavat opiskelijat esiteltiin toisilleen. Kahvitarjoilu toimi myös hyvänä ilmapiirin virittäjänä ja samalla osallistujat saattoivat jo tutustua alustuksena toimiviin posteriesityksiin.
3. Työskentelyn alustuksena esiteltiin opiskelijoiden tekemät verkostoposterit, joissa kuvattiin lasten ja nuorten tulevaisuuden verkostoja sekä niiden elementtejä. Opiskelijat toivat esiin myös teoreettisia näkökulmia työskentelyn tueksi.
4. Osallistujat jaettiin kahteen ryhmään, joihin kumpaakin tuli sekä tiimin jäseniä että Metropolian opiskelija. Ryhmissä pohdittiin tilaisuuden tavoitteen mukaisesti lastenpsykiatrian poliklinikan nykyisiä verkostoja ja hyviä käytäntöjä sekä tulevaisuuden haasteita. Ajatuksia kirjattiin vapaamuotoisesti julisteelle 15min ajan. Keskusteluissa tässä kohdin nousi tärkeäksi asiakkaan asema sekä yleisesti miten verkostotyö ymmärretään ja millä käsitteillä. Tämän jälkeen ryhmien kirjaukset vaihdettiin ja ajatukset ”ristiinpölytettiin” myös 15min ajan. Tämä vaihe rikasti osallistujien ajatuksia ja tuotti uusia havaintoja verkostoista.
5. Yhteiskeskustelussa tarkasteltiin molempien ryhmien kirjauksia ja tunnistettiin mitkä elementtejä tulevaisuuden verkostotyössä tulisi huomioida lastenpsykiatrian poliklinikan kontekstissa. Keskustelusta myös kirjattiin toimivan verkoston elementtejä yhteisesti näkyväksi. Työskentely tuotti kehitysidean, jonka parissa työyhteisö jatkaa syksyllä kuntoutuksen ylemmän amk opiskelijoiden fasilitoimana. Syksyn työskentely liittyy opiskelijoiden seuraavaan opintojaksoon, jossa tarkastellaan rajapintoja ylittävää kuntoutusta ja rajapinnoilla tapahtuvien kuntoutusprosessien kehittämistä.

Reflektio toteutuksesta

Tilaisuuden päätteeksi osallistujilta kysyttiin palautetta suullisesti. Tilaisuus koettiin todella tärkeäksi mahdollisuudeksi pysähtyä kuuntelemaan toisia ja jakamaan käsityksiä arkityön lomassa.

”sitä luulee tietävänsä mitä toinen tekee, mutta tuntui todella tarpeelliselta jakaa asioita”

”helposti toimitaan jo rutinoituneiden käytäntöjen varassa pysähtymättä miettimään lähtökohtia niihin”

Yhteiskehittelyllä saavutettiin keskustelua, ajatusten vaihtoa, reflektointia, käsitteiden määrittelyä ja konkreettisten hyvien käytäntöjen jakamista. Työskentelyn avulla tunnistettiin työyhteisön verkoston toiminnan edellytyksiä, hyviä käytäntöjä sekä yhteisen päämäärän /tavoitteen määrittelyn merkityksiä. Yhteiskehittely nosti esiin olennaisena kysymyksenä kenen tarpeiden mukainen nykyverkosto on ja miten sen tulisi rakentua? Työskentely tuotti kontekstille tärkeän kehittämissidean, johon liittyen opiskelijoiden seuraavan opintojakson kehittämistehtävä rakentuu yhdessä työyhteisön kanssa.

5. Tulevaisuusmuistelu terveysasemalla omaa jaksamista tukevasta asiakaskohtaamisesta kotihoidossa

Metropolian kuntoutuksen ylemmän amk-tutkinnon viisi opiskelijaa järjesti yhteiskehittelypajan Jakomäen terveysasemalla työntekijöiden omaa jaksamista tukevasta asiakaskohtaamisesta.

Yhteiskehittelypajan aihe tunnistettiin Jakomäen kotihoidossa käydyn keskustelun perusteella. Vanhustyön kotihoidon tavoitteena on asiakkaan hyvinvointi, turvallisuus sekä osallisuus. Työpajan tavoitteena oli tuottaa yhteistä ymmärrystä tulevaisuuden asiakaskohtaamisista jotka tukevat omaa jaksamista. Järjestäjien oletuksena oli, että sillä tavoin muodostuu myös omaa jaksamista vahvistavia tekijöitä. Jaksamisensa hyväksi kokeva työntekijä on työssään tuottava, minkä voidaan olettaa näkyvän kotihoidossa laadukkaina asiakaskohtaamisina.

Aiemmin on jo tunnistettu, että kiireettömyys asiakastilanteessa ja hyvä tiedonkulku työyksikössä tuovat turvallisuutta asiakkaalle, koska ne vähentävät virheitä. Tasavertainen kohtaaminen tuottaa osallisuuden kokemusta ja huumori tuottaa hyvinvointia sekä asiakkaalle ja työntekijälle. Näiden koetaan yhteiskehittelyn perusteella myös lisäävän työntekijöiden jaksamista Jakomäen kotihoidossa.

Osallistujia kutsuttiin kotihoidon kanssa yhteistyötä tekevästä keskeisistä arki- ja kuntoutustoimijoista (kotihoito, ft, tt, apuvälinepalvelu, tukitiimi, edustajia terveysasemalta ja liikuntatoimista). Yhteiskehittelyssä oli mukana kuusi osallistujaa: sairaanhoitaja ja kolme lähihoitajaa Sosiaali- ja terveystieteiden osastolta, kotihoidonohjaaja Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalveluista sekä toimintaterapeutti Kuntoutuksen osaamiskeskuksen toimintaterapia-palveluista.

Työpajassa käytettiin useita menetelmiä. **1)** Järjestäjät esittelivät laatimansa posterit neljästä eri aiheesta (10 min/posteri). Ensimmäisenä posterina osallistujille esiteltiin heidän työyhteisössään osi yhteiskehittelyllä tuotettu tilanteen nykykuvaus. Tämä herätti osallistujien kiinnostuksen ja sitoutti heitä mukaan työskentelyyn. Esityksen jälkeen pidettiin **2)** "cocktailkutsut", jonka tarkoitus vapauttavan ilmapiiriä ja mahdollistavan luottamuksellisen hengen syntyminen.

Cocktailkutsu-työskentelyn (10 min) tarkoituksena on toimia rennolla tavalla keskustelun ja ajatusten virittäjänä omaa jaksamista tuottavaan asiakaskohtaamiseen. Tämän jälkeen esiteltiin kolme muuta posteria, joiden avulla syvennyttiin aiheeseen ja saatiin virikkeitä omalle ajattelulle. **3)** Ratkaisukeskeisessä tulevaisuuden muistelussa (25 min) tarkasteltiin menneisyyden sijasta tulevaisuutta ja ongelmien sijasta voimavaroja.

Lähtökohtana työskentelyssä olivat tulevaisuuteen suuntaavat kysymykset. Tulevaisuuden muistelu tehtiin sisärinki/ulkoringi-toteutuksella. Koska asiakkaan tai omaisen kutsuminen ei ollut mahdollista, tuotiin asiakasnäkökulma keskusteluun mukaan käyttämällä "hattutempua". Sisärinki keskusteli asiantuntijan näkökulmasta, "asiantuntijan hattu päässä" ja ulkoringin tehtävänä oli kuunnella keskustelua asiakkaan näkökulmasta "asiakkaan hattu päässä". Sisäringin keskustelua ohjasi kysymys: Millaisena näet onnistuneen asiakaskohtaamisen 20 vuoden päästä? Tarkentavina kysymyksinä käytettiin: Kerrotko lisää, miten tuo näkökulma edistää omaa jaksamista? Kerrotko lisää, miten tuo näkökulma edistää asiakkaan osallisuutta? Millainen ilmapiiri, missä tapahtuu, ketä on paikalla? Ulkopiiriin tehtävänä oli reflektoida mitä he kuulivat / eivät kuulleet asiantuntijoiden ottavan huomioon asiakkaan näkökulmasta. Lopuksi kokoava puheenvuoro ja tilaisuuden päättäminen.

Yhteiskehittelypajassa saatiin aikaan alustusta yhteisen ymmärryksen rakentamiselle ja luotiin uutta toimintatapaa (yhteiskehittely) työyhteisöön. Lisäarvoa toi ajatusten vieminen jokaiseen työyhteisöön. Osallistajat saivat positiivisen kokemuksen omasta asiantuntijuudestaan ja työnsä kehittämisestä. Kiireisessäkin työympäristössä ilmapiiri voi olla rento, positiivinen ja luova.

Yhteiskehittelypajan jälkeen tilanteen reflektoinnissa järjestäjät oivalsivat suunnittelun, harjoittelun ja joustavuuden tärkeyden.

Kirjallisuutta

Harra T., Mäkinen E., Sipari 2012. Yhteiskehittely hyvinvoinniksi. Metropolia Ammattikorkeakoulu. www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/.../Mikrokirja_kasikirjoitusluonnos.pdf.

Kaljonen, P ja Lallimo, J. 2009. Matkalla yhteiskehittelyyn- kokemuksia ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyöstä: OSMOS-osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus –projekti. KONSEPTI-Toimintakonseptin uudistajien verkkolehti, 6 (1) www.muutoslaboratorio.fi/konsepti. Copyright © 2009 Toiminnan, kehityksen ja oppimisen tutkimusyksikkö, Helsingin yliopisto

Sipari, S., Mäkinen, E. & Paalasmaa, P. 2014. Kuntoutujasta kehittäjäkumppaniksi. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Aatos-artikkelit 13. http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/AATOS/PDF/Metropolia_AATOS_13-14.pdf

Ojasalo K, Moilanen T. Ritalahti J. 2009. Kehittämistyön menetelmät kirjassa luku 4.7: Yhteisöllisiä ideointimenetelmiä (ss 143-158). WsoyPro Oy.

Hanna Toiviainen & Hannu Hänninen (toim.). Rajanylitykset työssä : yhteistoiminnan ja oppimisen uudet mahdollisuudet /. Jyväskylä : PS-Kustannus, 2006.

Toiviainen, H., Toikka, K., Hasu, M. & Engeström, Y.: Kumppanuus toimintana. Helsinki 2004.

Virkkunen, J., Ahonen, H., Schaupp, M. & Lintula, L.: Toimintakonseptin yhteisen kehittämisen mahdollisuus. Helsinki 2010.

Virkkunen, J., Ahonen, H. 2007. Oppiminen muutoksessa. Uusi väline työyhteisön oppimiskäytäntöjen uudistamisessa. Vantaa: Infor Oy.

Osaamista ja oivallusta

tulevaisuuden tekemiseen

Kuntoutusosaaminen uudistuu työelämän ja koulutuksen yhteiskehittelyssä. Kuntoutuksen ammattilaiset, ylempi amk opiskelijat toteuttivat Kuntoutuksen uudistuvat verkostot -yhteiskehittelyn työelämän toimintaympäristöissä.

Yhteiskehittelyn toteutuksen ja tulosten perusteella kiteytyi tässä kirjassa kuvattu ja esimerkein avattu uudistuvan kuntoutusosaamisen konsepti. Konsepti viestii kuntoutuksen käytäntöjen kehittämisen osaamisen tekijöitä, yhteiskehittelyn välittämiä hyötyjä ja vilpittöntä ilmapiiriä - hyvän tahtomista toiselle.

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Bulevardi 31 (PL 4000)
00180 Helsinki (00079 Metropolia)
Puhelin 09 7424 5000

www.metropolia.fi
www.facebook.com/MetropoliaAMK

